

Siniša Novac

Starec Marjan a more

© Siniša Novac
Starec Marjan a more

Preklad: Remi Kloos
© Miloš Prekop – AND, 2015

ISBN 978-80-89598-10-6

Siniša Novac

***Starec Marjan
a more***

Úvodom

Starec Marjan a more je „remakom“ knihy Ernesta Hemingwaya s názvom Starec a more. Tento príbeh patrí podľa mojej mienky medzi najúžasnejšie príbehy svetovej literatúry. Nech sa však na mňa Ernest nehnevá, kniha sa ťažko číta a niekedy pôsobí tak trochu ako rybárska príručka. (Urazil som veľikána, ale čo už narobím.)

Príbeh tejto knihy ma však natolko nadchol, že som si povedal, že spravím jej „remake“, aby som ju priblížil v inom svetle a aj mladším generáciám. Inak, po prečítaní tejto knihy môžu stredoškólači z originálu aj maturovať, avšak, nesmú sa pomýliť, že sa kniha odohráva v Chorvátsku a spomínať mnohé postavičky knihy, ktoré v origináli nie sú. Remake knihy som zbavil toho pátosu originálu, ktorý je niekedy teda veľmi ťažký, plus som považoval za potrebu ho prerozprávať vtipnejšie.

Dúfam, že sa čitateľovi tento „remake“ bude poz-

dávať a bude preň zaujímavý, ako sa to niekedy prihodí, že sa objavia aj zaujímavé remaky piesní. O tom, že je tento príbeh taký silný, že sa odohral aj v skutočnosti v Chorvátsku, na Jadrane, čo sa pri silných príbehoch literatúry niekedy stáva, pretože život, úplne fascinovaný tým príbehom ho jednoducho okopíruje, nechcem čitateľa presvedčovať. Celkovo nerád čitateľa presvedčiam, lebo sa držím zásady, že spisovateľ nie je poisťovák a neponúka mu výhodné poistenie, ale zážitok. Alebo to, čo sa mu v knihe podarí.

Siniša Novac

Deň pred

Marjan bol už starý rybár, ktorý vyrážal sám v lodke na lov na more neďaleko Splitu, za ostrovmi Veli a Mali Drvenik. Marjan žil blízko Splitu na poloostrove Marjan v dedinke Marjan pod vrchom, ktorý sa volal tiež Marjan. Jeho žena sa volala, ako inak, Marjana. Treba povedať, že volala, pretože už nežila. Bolo to už osemdesiatštyri dni, čo starec Marjan nechytil žiadnu rybu. Prvých štyridsať dní sa s ním plavil aj chlapec. Volal sa tiež Marjan. Avšak po štyridsiatich dňoch bez úlovku, povedal chlapcovi jeho otec, že starec Marjan je už starý lúzer, čo by nechtyl ani syfilis a chlapec sa začal na jeho príkaz plaviť na inej lodi, ktorá ulovila tri veľké ryby hneď v prvý týždeň.

Chlapec Marjan bol smutný, keď videl, ako sa starec Marjan každý deň vracia s prázdnu lodkou (mala netypické meno, teda mužské, lebo sa volala Marjan) a vždy mu išiel aspoň pomôcť odniesť jeho rybárske náčinie. Plachta starcovej lodky Marjan bola

záplátaná vrecami od múky a rozvinutá vyzerala, napriek tomu, že na nej bol erb Marjanovho milovaného klubu Hajduk Split, ako vlajka trvalej porážky.

„Starče Marjane,“ povedal mu chlapec, keď vyťahovali loďku na breh, „mogao bih opet ploviti s vama. Zaradili (*zarobili*) bismo neki novac (*peniaz*).“

„Ne, Marjane, ti si na sretnoj barci (*šťastnej lodi*). Sa mnom bi ulovio jedan kurac (*ko...t*)!“ povedal mu Marjan. Starec Marjan kedysi naučil malého Marjana loviť ryby a chlapec Marjan ho z toho dôvodu mal veľmi rád.

„Da, sad vama to ne ide, ulovili ste samo kurac. Ali sjetite se (*spomeňte si*), jednom niste ništa ulovili osemdeset dana i onda smo tri tjedna svaki dan (*každý deň*) vozili velike ribe,“ povedal mu utešujúco chlapec Marjan.

„Da, da, u pičku materinu, sjećam se!“ prikývol starec Marjan, že si spomína.

„Ajde, idemo na pivo?“ spýtal sa zrazu chlapec.

„Da li već imaš osamnaest?“ podpichol ho starec, či už má osemnásť.

„Nemam, ali ja ću piti radler od limuna!“

„Dobro, ako me pozivaš idem, ali ti ćeš platiti, jer ja nemam para (*peniaze*), jebi ga!“

„Da. Ja ću platiti!“ prikývol malý Marjan.

Sadli si na terasu zaliatu septembrovým slnkom, ešte sa ani poriadne neusadili a viacerí rybári si začali hneď robiť zo starca Marjana žarty.

„Marjane, kako je bilo na moru? Opet si kurac ulovio?“ zaznela otázka jedného z nich.

„Naravno da je ulovio kurac! On ne bi uhvatio ni sifilis od prostitutke!“ kontroval ďalší. Starec Marjan sa však nehneval. Povedal im síce: „Jebem vas jebeni provokatori, ovakvih kurca je teško naći u cijelom Splitu i okolici!“ a ďalej spokojne popíjal z pivka. Niektorí rybári, predovšetkým tí starší, sa však naň dívali a bolo im smutno. Nedávali to však najavo a radšej hovorili o téme, ktorú mal Marjan rád a to, ako hral jeho milovaný Hajduk.

Starec Marjan sedel s chlapcom Marjanom na terase a bolo im veľmi príjemne. Hľadeli na more. Bolo nádherné. Spolu s modrou oblohou hralo všetkými farbami modrej, belasej a tyrkysovej. Do toho pofukoval vetrík, a nebyť toho, že pofukoval z východu, vtedy prinášal na terasu zápach z kanalizácie dedinky, ktorá nestíhala návaly veľkých potrieb všetkých turistov, bolo by to ako v raji. Dialo sa tak vždy počas letnej sezóny. Dnes však bolo cítiť len slabé závany,

pretože sa vietor stočil k juhu, potom utíchol a na terase bolo príjemne a slnečno. Smrad z kanalizácie nebolo takmer cítiť, lebo ho vietor posúval na juh, do Splitu.

„Starče Marjane,“ ozval sa chlapec.

„Šta?“ odpovedal starec. Držal v ruke pohár s pivom a myslel na dobu pred mnohými rokmi, keď si mohol vybehnúť na pivko hocikedy a keď pivo nebolo také drahé, keďže turistov bolo pomenej a ich smädné krky neovplyvňovali tak výrazne jeho cenu.

„Da vam donesem srdele (*sardely*) za sutra?“

„Ne, ne treba, radije odi igrati nogomet (*futbal*) s dečkima (*s chlapcami*),“ riekol mu starec Marjan.

„Znate, kad već (*už*) ne mogu loviti s vama htio bih vam pomoći,“ vysvetľoval chlapec Marjan.

„Ne treba. Zvao si me na pivo,“ povedal mu starec, „sada (*teraz*) si veliki, pravi muškarac (*muž*)!“

„Koliko sam godina (*rokov*) imao kad sam bio prvi put (*prvýkrát*) sa vama u ribolovu?“ spýtal sa ho chlapec.

„Samo (*len*) pet godina. Skoro si poginuo! Ulovili smo jako veliku ribu, ona te bacila na leđa i pao si u more. Joj, jako dugo sam te tražio (*hládal*) u moru! Sjećaš se?“ spýtal sa starec Marjan s úsmevom.

„Pamtim samo (*len*) kako sam se probudio u bolnici,“ odvetil chlapec.

„Stvarno (*naozaj*) se toga sjećaš (*si to pamätáš*) ili sam ti o tome pričao?“

„Sjećam se svega još od vremena kad smo prvi put lovili!“ povedal pyšne chlapec Marjan. Starec Marjan sa naň láskyplne pozrel očami dedka, ktorý nemá svojho vnuka a našiel si zaň náhradu.

„Kad bi barem bio moj...“ začal Marjan.

„Oprostite, ali to je nemoguće,“ skočil mu do reči chlapec.

„Ti misliš da sam ja impotentan?!“ spýtal sa ho nato nasrdene starec Marjan. Chlapec bol na občasnú starcove úlety už zvyknutý a napriek tomu ho mal rád. Zažil s ním už viaceré zložité situácie, keď Marjanovi občas svojsky preskočilo. Stávalo sa, že starec Marjan niečo nepochopil a bol schopný sa pohádať do krvi. Neraz aj kvôli komplimentu, ktorý bral ako ironickú poznámku.

„Kad bi bio moj, išli bi zajedno (*spolu*) na more i stavio bih sve na jednu kartu,“ riekol starec Marjan.

„Na kakvu kartu?“ spýtal sa chlapec.

„Jebo te Marjane! To se samo tako kaže! Ali si od tate i mame i ploviš se na sretnom brodu.“

„Mogu donijeti te srdele?“ znovu sa ho spýtal chlapec.

„Jebeš srdele, što to stalno imaš s tim srdelama?“ čudoval sa starec Marjan, „imam pun kurac srdela!“

„Imam za vas dvije,“ riekol neoblomne chlapec.

„Dvije? I odakle (*odkial*)? Čuj, nadam se (*dúfam*), da nisi je pokrao (*ukradol*)?!“

„Ne, kupio sam,“ kýval hlavou chlapec.

„Hvala ti Marjane,“ povedal láskyplne starec a jeho „jebi, jebo“, bolo už, chvalabohu, přeč. Starec Marjan bol príliš sprostý na to, aby uvažoval, kedy dospel k pokore. Ale videl, že k nej dospel a videl, že pokora nie je človeku k necti a nie je na ujmu skutočnej hrdosti. Akurát je len človek s ňou poväčšinou chudobný. A osladiť tú pokoru občas zopár šťavnatými nádvkami nie je na škodu.

„Krasti nije u redu, znaš Marjane!“ povedal vážne starec, krađnúť nie je dobré.

„Da, da,“ prikývol chlapec a spomenul si na ten rotavátor, čo starec Marjan ukradol susedovi, aj keď starec Marjan nemal žiadnu záhradku.

„Imamo baš lijepo vrijeme i sutra bit će dobar ribolov,“ prehodil tému starec Marjan.

„Kamo ćete íći?“ zvedavo sa ho spýtal chlapec.

„Sigurno (*určite*) ne u Lidl! Daleko na more. Prema (*smerom*) Malom Drveniku i Visu. Htio bih krenuti (*vyrazit*) još prije izlaska sunca!“

„Zašto (*prečo*) tako daleko?“ čudioval sa chlapec Marjan.

„Zašto, zašto!“ zopakoval starec Marjan. „Ponekad ne znamo zašto. Stvari se dogode (*veci sa udejú*) i mi ne znamo zašto.“ Starec Marjan si všimol, ako si chlapec Marjan jeho slová zapisuje.

„Ti ćeš sigurno (*budeš určite*) biti pisac kad odrasteš!“ povedal mu starec Marjan.

„Hoću,“ odvetil chlapec.

„I o meni možeš pisati!“ usmial sa starec Marjan.

„Hoću,“ zopakoval chlapec.

„Imam i naziv te priče (*poviedky*) za tebe,“ riekol s leskom v očiach starec Marjan.

„Koji?“

„Stari kurac na moru!“

Obaja sa rozosmiali.

„Dobar vic Marjane, je tako?“ so smiechom sa spýtal starec Marjan.

„Jako dobar!“ smejúc sa odvetil chlapec.

„Ja sam već stari kurac! Čudni stari kurac!“ povzdychol si starec Marjan, avšak teraz smutne.

„Niste. Niste stari!“ oponoval chlapec.

„Ali kurac jesam (*som*), si to mislio?“ spýtal sa vážne, svojou stareckou paranojou, Marjan.

„Ne!“ zarazil sa chlapec. „Niste stari. Još imate vremena uloviti veliku ribu!“ povzbudil ho chlapec Marjan a svojsky z toho vyklučkoval.

Dopili pivo, chlapec teda ten radler a pobrali sa preč. Kráčali spolu po ceste k starcovej „chatrkući“ a vošli otvorenými dverami, ktoré starec Marjan zabudol zavrieť. Starec Marjan oprel sťažň so zvinutou plachtou o stenu a chlapec zložil bedňu a ostatné náradie vedľa na zem. Marjanova kuća bolo skromné stavenie. Stavenie, ktoré na počudovanie ešte stálo. Nebola veru o moc väčšia od dvojgaráže. Mala malú obývačku, malú spálničku, malú kuchyňku a ešte menšiu kúpeľňu so sociálnym zariadením. A jeden apartmán pre turistov. Avšak neobsadený. To Marjana rozčuľovalo. Na hnedých stenách visel obrázok Najsvätejšieho srdca Ježišovho a ešte jeden obrázok Panenky Márie Medugorskej. Boli to pamiatky po jeho žene. Voľakedy na stene visela aj jej tónovaná fotografia, ale dal ju dolu, pretože si pri pohľade na ňu pripadal príliš osamelý. Plnofarebný plagát, na ktorom bola sporoodetá Severina, balkánska pop

star, si však na stene nechal, aby si nepripadal až taký veľmi osamelý. Bol k tomu aj jej veľký „obožavateľ“ a Severina bola jeho stareckou platonickou láskou. Nečudujte sa, aj starci majú svoje platonické lásky.

„Imate li što za jesti?“ spýtal sa chlapec.

„Rižu sa ribom! Hoćeš malo?“ odpovedal starec Marjan.

„Ne. Hvala. Nisam gladan. Djede, mogu uzeti mrežu?“ spýtal sa ho chlapec, či môže zobrať sieť.

„Naravno!“ povedal starec Marjan s úsmevom. V skutočnosti tam však žiadná sieť nebola a chlapec si aj pamätal, keď ju predali. Starec Marjan si vtedy chcel vsadiť väčšiu sumu peňazí na víťazstvo Hajduka, čo napokon aj spravil, avšak Hajduk vtedy nepochopiteľne prehral. Napriek tomu, že tam žiadna sieť nebola, hrali túto vymyslenú hru každý deň. Mimochodom, nejestvoval ani žiaden hrniec ryže s rybou a to chlapec vedel tiež. Marjanova kuća však existovala. Aj s tým prázdnyim apartmánom pre turistov.

„Želite li sjesti van na terasu?“ spýtal sa ho chlapec.

„Da. Imam tu jučerašnije novine i malo ću pročitati kako je igrao Hajduk i tako...“ upresnil starec Marjan svoj večerný program. To, že jeho dom nemal žiadnu terasu, asi chápvému čitateľovi vysvetľovať

nemusím. Chlapec, v tejto hre na vymyslené veci aj zapochyboval, či starec Marjan má vôbec nejaké noviny. Avšak starec ich vytiahol spod gauča. Gauč bol síce tiež vymyslený, teda neexistoval, to je tak, keď sa hrá hra na vymyslené veci, ale noviny áno. Tie existovali. Čo na tom, že boli z minulého roku? Starec Marjan žil skromne, jeho dôchodok bol malý ako HDP Chorvátska, keď z neho odrátame príjmy z turizmu, a tak starec Marjan nemal na rozhadzovanie. „Zbog čega (*načo*) kupovati novine svaki (*každý*) dan?“ vravieval často, „kad pišu stalno (*stále*) isto?“

„Idem kupiti još srdela i kad se vratim ćete mi reći kako je igrao Hajduk, nadam se da nije izgubio!“ riekol chlapec a chystal sa k odchodu.

„Hajduk ne može izgubiti (*prehrat*)!“

„Ali Dinamo ima jaku momčad (*mužstvo*)!“

„Hajduk je najbolji (*najlepší*)!“ povedal hrdo starec Marjan.

„Da,“ súhlasil chlapec, „ali najbolji ribar ste vi!“

„Kurac! Znam i bolje (*lepších*)!“ nesúhlasil starec.

„Ne, ima jako puno dobrih ribara, neki su famozni ali vi ste jedan jedini!“

„Svaki čovjek je samo jedan jedini Marjane!“ ohriakol ho starec Marjan.

„Da, ali vi ste najbolji!“ nedal sa chlapec.

„Hvala ti Marjane! Za kompliment. Nadam se (*dúfam*) da ne dolazi neka riba koja će mi pokazati da to nije istina (*pravda*),“ riekol už zmierlivo a trochu smutne stavec Marjan.

„Nema takve ribe! Imate još uvijek puno vremena. Jesam dobro rekao?“ spýtal sa ho trochu neisto chlapec. ‘Možno, že nie som taký silný, ako si myslím,’ pustil sa namiesto odpovede do uvažovania stavec. ‘Ale poznám množstvo všelijakých trikov a mám pevnú vôľu. Teda, niekedy a na niečo. A nebudem sa tu s chlapcom hádať, keď ma takto chváli. Prečo mu brať... ako sa to povie... ilúzie,’ premýšľal v duchu.

„Dobro kažeš Marjane! Ti si jako pametan!“ predsa len mu odpovedal stavec Marjan a pochválil ho, aký je veľmi múdry.

„Morate (*musíte*) na spavanje, ubrzo se dižete (*vstávate*). Da budete odmorni (*oddýchnutí*). Sutra vas sigurno (*určite*) čeka velika riba,“ riekol múdro a pro-rocky chlapec.

„Dobro, idem, laku noć. Ujutro ću te probuditi,“ povedal milo stavec Marjan.

„Vi ste moja budilica (*budíček*),“ usmial sa chlapec.

„Starost je moja budilica,“ odpovedal mu stavec.

‘Prečo sa starí ľudia prebúdzajú tak skoro? Aby si predĺžili ďalší deň života?’ zamyslel sa starec. ‘Kurac! Veď chodievajú potom spávať so sliepkami!’ dodal si v duchu.

„Laku noć djede!“ riekol chlapec a odišiel.

Starec Marjan zakrátko zaspal. Dalo by sa povedať, že už ponocoval, lebo jeho sliepky už dávno spali. Už sa mu nesnívalo o búrkach, ani o cudzích ženách, ani o významných udalostiach, ani o veľkých rybách, ani o zápasoch, ani o siláckych súťažiach, v ktorých bol preborníkom, ani o vlastnej žene a už vôbec nie o manželstve, pretože v ňom preborníkom nebol. V manželstve si Marjan pripadal skôr ako príborník, než preborník. Snívalo sa mu len o speváčke Severine, neraz ako spolu sedia vo V.I.P. lôžži na štadióne Hajduku, popíjajú spolu šampanské. Ona v priliehavých sexi šatách a on v outfite starého milionára.

Prvý deň na mori

Starec Marjan sa prebral akoby vôbec nespál, pozrel sa cez otvorené dvere na mesiac a rýchlo sa obliekol. Za domom sa vymočil, ako keby celú noc nebehal na záchod. Nebehal však sám, ale so svojou vernou kamarátkou prostatou.

Vykročil po ceste, aby zobudil chlapca, pričom sa triasol ranným chladom. Dvere domu, kde býval chlapec, neboli zamknuté. Marjan ich otvoril a potíchu, takmer ako zlodej, vošiel dnu. Chlapec spal na kavalci v prvej miestnosti a Marjan ho nejasne rozoznal vo svetle blednúceho Mesiaca. Jemne ho uchopil za jednu nohu a držal ho, pokiaľ sa chlapec neprebudil. Nebol to však chlapec, ale jeho otec. Pohádal sa totiž so ženou a spal v Marjanovej posteli.

„Jebo te Marjane, što radiš (*robiš*) ovdje?!“ okríkol ho Marjanov otec, ktorý sa zhodou okolností volal tiež Marjan.

„Oprosti, došao sam za Marjanom da mi malo